

cla», *Compil. Prov. Àrab.* (ed. Mettmann, § 71).

Una acccepció intransitiva moderna, diferent d'aqueixa és 'partir, formar partió entre dos termes'; té molt vasta extensió popular en el parlar de la gent del camp (també, però no tant en el d'administradors i guardes), tanta com la dels derivats *la trenca* i *la trençada* en aquesta acc. (per als quals, infra, en els DERIV.) i encara més; zona de particular intensitat d'això és la dels Pirineus urgellencs i pallaresos: «a la Fita-Grossa lo terme *trénke* amb Oliana» (Odèn, 1964); «lo terme *trénke* amb Sispony» (Aós, 1964); «l. *trenque* amb Cabó» (Noves, 1964).

També es construeix amb l'indret, com a subjecte, o com a complement locatiu, referint-se, però, generalment a la partió entre termes de poble: almenys s'estén això amplament pel Pallars Jussà i Sobirà: «lo terme *trenque* pel torrent de Censui (Torallola), «a l'Escall *trénke* amb Espluga de Serra» Erinyà (1957), «lo Prat de les Solanes ja *trenque* amb Bernui» Llessui (1959). En un doc. de les Pitiüses (crec Eiv., no Formentera), de l'a. 1697, he llegit «dins Cala Embaster que se li posàs una fita y *trenca* fita» (no veig clar si és verb intr. amb sentit en suspens i omissió de l'article 'lloc on la fita trenca ---' o una espècie de cpt. *una trenca-fita* 'senyal especial per indicar que és allí on el termenal trenca').

o) Refl. en sentit culinari. *Trencar-se l'all-i-oli*. *Trencar-se* un menjar de peix (Robert Coc, 101.10f., § 173). Altrement totes les accs. són transitives, sense més excepció que les intr. *n*) i *d*), segurament com a evolució d'un antic ús reflexiu.

Avui l'àrea del mot s'estén pertot fins als darrers límits del territori lingüístic; he donat dues cites de docs. de Montsó de c. 1260, que ja en surten un poc; i potser més a l'E. Mj., puix que un inv. saragossà de 1497 registra uns «libri Decretalium, [de] de emprenta, en paper, com la una cubierta *trenquada*» (BRAE II, 95). A Benasc *trencà* llenya, el pan, l'aigua; un *trenc*, el cpt. *trencaçada* etc. (Ballarín, Dicc.).

Al mateix temps que ens serveixen per documentar i localitzar certes acccepcions especials, donaré, doncs, una sèrie de dades locals formant corona entorn dels nostres límits extrems: eiv. «*trencà*: quebrar, romper, resquebrajar», PzCabr. *La Roca Trenkà*, dita així «perquè es va *esmunyir*, i ara tot allò és ple de *bòlos*» Xodos (1961); «mos agraden les olives *trenkàdes*, i hi posem timó» Canet lo Roig (1961).

Al llarg de la frontera septentrional: «un plat *trenkáy* se diu un *padellasso*», Benasc (1965); «primer *trenkám*, que és la primera llaurada» V. de Boí (Taüll, 1953); *trenkà l kúk* 'desdejunar-se' Farrera de Pall. (1933); «Menjam un bocí, quan mos llevam: *trenkà l dežúni*, «pot parar de ploure: allà se *trenke* la broma» Àreu de V. Ferrera (1943); «me pareix que ja *trénke* l'alba» Tor de V. Fe. (1932); «cercaven sé pas què aquells anglesos: *nò trenkéran* pru bé de rocs!» Formiguera de Capcir; *El Camí trenkát a Conflent*, és el vell que sortia de Catllà, tirant cap a Eus, a través de la Plana, per terreny gens accidentat: suposo que es digué així en el sentit de 'tallat, interromput'

(potser per les aigües), 1960.

La qualitat etimològica de la E (si no hi hagué innovació analògica, reserva sempre necessària, i fet sempre possible en radicals verbals) degué ser E, judicant per les formes del present; *trénke* en cat. or., *trénka* en occid. i val., i crec *trénke* en els parlars balears, puix que allà els substantius corresponents són *trénke* i *tránke*.¹ Però si el mot fos d'origen cèltic, aquesta E podria correspondre a una Ē (DCEC/DECH art. *serna, légamo, sel, amelga*; *Top. Hesp.* II, 227; I, 73, 107).

En llengua d'oc *trencar* és tan general i antic com en la nostra; i amb sentit ben coincident: «trancher, couper, casser, rompre, déchirer». Des dels trobadors més clàssics de fi S. XII, Bertran de Born, R. d'Aurenga, Arn. Daniel, i ja en el *Girart de Rossilhon*, de c. 1100; en aquells sentits semblants als nostres més usuals, ja hi és també des dels orígens: «gels e conglaips / que cotz e destrenh e *trenca* / --- / pels fuels, pels rams ---», Aurenga (Appel, *Chr.*, 19.4), «tant espades --- / qu'an *trenca*des les goles soz les mentons / ---», *G. d. Ross.*, 6635; «los teus --- que cassavan eretges --- / n'a tans mortz e *trencats* e brizatz e partitz ---», *Crozada*, 3267.

En llengua d'oc, sobretot antigament, es noten, tant o més que en català antic (cf. les que hem documentat com *f*, *e*, *c*, *h*, *k*), els usos, i accs., que van entorn de la idea de 'destruir', 'arruinar' («enfonceur, abatteur; pénétrer avec effraction; violer», PDPF); «et ilh *trenco*, ad esperó / las portas, per tan gran poder, / que fers ne fustz no-y poc valer», *Castiagilós*, 308; *trencar vinhas, trencar lo cap a alcá*, GdRossilhon, 6224, 6276; «qui comet furt o homicidi, o *trenque* hostals o forsa fennas --- deu èsser punit de pena corporal», *Costuma de Foix*; en fi 'matar' («tuer», PDPF), que al capdavant és ja alhora el sentit que té en part dels exs. citats, de la *Crozada* i del *G. de Rossilhon*. Ja hem vist supra casos de 'aterrar arbres' en el *Cartulari d'Ossau*, el 1425.

Són tan coneguts els sentits del fr. *trancher* que no val la pena de concretar-los més. La cita que he donat a *c*) de Carlemany partint de dalt a baix un cavaller, amb cavall i tot, d'un cop d'espasa (*VidesR*), en el llatí de Voragine, no és sinó la traducció d'un passatge de la *Chanson de Roland*. El que cal posar de relleu és que tant a la *Ch. Roland*, on surt dotzenes de vegades (V. el gloss. de Bédier), com en una munició d'altres textos antics, és sempre *trenchier, trenche*, pres., amb *en*, en una època en què encara les assonàncies separen *en* (pron. *ēⁿ*) de *an* (pron. *āⁿ*). I aquesta és també la grafia dels textos arcaics tots, en tant que em són coneguts (*Voyage de Charlemagne, Coronement Loois*, God. x, 798). La base que això indica coincideix doncs enterament amb la catalana i occitana.

Es partir d'una idea falsa citar, al costat del mot fr.-oc.-cat., un cast. i port. *trincar* 'trencar' (no confonguem amb el terme nàutic de sentit i origen tan diferents, veg. infra, apèndix); en castellà no s'ha esmentat fins a 1611, a propòsit del terme afectiu *trincapiñones* 'home de poc seny', terme pintoresc usat